

Vzdělávací program nástavbového oboru PALIATIVNÍ MEDICÍNA

1	Cíl vzdělávání v nástavbovém oboru	63
2	Minimální požadavky na vzdělávání v nástavbovém oboru	63
2.1	Praktická část vzdělávacího programu – v délce 12 měsíců	64
2.2	Teoretická část vzdělávacího programu	65
3	Rozsah požadovaných teoretických znalostí a praktických dovedností, seznam požadovaných výkonů	67
4	Všeobecné požadavky	68
5	Potvrzení hodnocení o průběhu vzdělávání v nástavbovém oboru	69
6	Charakteristika činností, pro které absolvent vzdělávání v nástavbovém oboru získal zvláštní specializovanou způsobilost	69
7	Charakteristika akreditovaného zařízení	70
8	Programy povinných vzdělávacích aktivit a personální zabezpečení a technické a věcné vybavení pro jejich realizaci – charakteristika	72
9	Doporučená literatura	81

1 Cíl vzdělávání v nástavbovém oboru

Cílem vzdělávání v nástavbovém oboru paliativní medicína je získání potřebných teoretických znalostí a praktických dovedností pro řešení komplexních klinických a komunikačních situací u pacientů v pokročilých stádiích život ohrožujících chorob a pro vedení multidisciplinárního týmu specializované paliativní péče.

2 Minimální požadavky na vzdělávání v nástavbovém oboru

Podmínkou pro zařazení do nástavbového oboru paliativní medicína je získání specializované způsobilosti v jednom z oborů: anesteziologie a intenzivní medicína nebo dětské lékařství nebo endokrinologie a diabetologie nebo gastroenterologie nebo geriatrické nebo gynekologie a porodnictví nebo hematologie a transfuzní lékařství

nebo chirurgie nebo infekční lékařství nebo kardiochirurgie nebo kardiologie nebo klinická onkologie nebo nefrologie nebo neurochirurgie nebo neurologie nebo otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku nebo pediatrie nebo pneumologie a fizeologie nebo praktické lékařství pro děti a dorost nebo psychiatrie nebo radiační onkologie nebo revmatologie nebo urgentní medicína nebo urologie nebo vnitřní lékařství nebo všeobecné praktické lékařství.

Vzdělávání se uskutečňuje při výkonu lékařského povolání formou celodenní průpravy v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době podle ustanovení § 79 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Vzdělávání v nástavbovém oboru probíhá jako celodenní průprava v zařízeních akreditovaných podle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 95/2004 Sb.“) v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době a je odměňována. Vzdelávání v nástavbovém oboru může probíhat jako rozvolněná příprava, to je při nižším rozsahu, než je stanovená týdenní pracovní doba, přitom její rozsah nesmí být nižší, než je polovina stanovené týdenní pracovní doby. Je-li příprava rozvolněná, celková délka, úroveň a kvalita nesmí být nižší než v případě celodenní průpravy.

Vzdělávání v nástavbovém oboru probíhá u poskytovatelů zdravotních služeb nebo jiných fyzických nebo právnických osob, kteří získali akreditaci podle zákona č. 95/2004 Sb.

Celková délka přípravy v oboru paliativní medicína je v délce 12 měsíců, z toho:

Část I.

2.1 Praktická část vzdělávacího programu – v délce 12 měsíců

a) povinná odborná praxe v oboru paliativní medicína

Akreditované zařízení		Počet měsíců
paliativní medicína – v akreditovaném zařízení níže uvedených oborů* <i>Poskytovatel zdravotních služeb musí splňovat podmínky stanovené vzdělávacím programem paliativní medicína.</i>		6
z toho	akreditované zařízení pro obor klinická onkologie** <i>Poskytovatel zdravotních služeb musí splňovat podmínky stanovené vzdělávacím programem klinická onkologie.</i>	2 týdny
	pracoviště lůžkové následné nebo dlouhodobé péče v oboru geriatrické nebo vnitřní lékařství nebo pneumologie a fizeologie nebo psychiatrie nebo anesteziologie a resuscitace** <i>Poskytovatel zdravotních služeb musí splňovat podmínky stanovené vzdělávacím programem geriatrické nebo vnitřní lékařství nebo pneumologie a fizeologie nebo psychiatrie nebo anesteziologie a resuscitace.</i>	2 týdny
	akreditované zařízení dětské onkologie a hematologie*** <i>Poskytovatel zdravotních služeb musí splňovat podmínky</i>	4 týdny

	<i>stanovené vzdělávacím programem onkologie a hematologie.</i>	
	paliativní medicína – v akreditovaném zařízení nástavbového oboru paliativní medicína. <i>Poskytovatel zdravotních služeb musí splňovat podmínky stanovené vzdělávacím programem paliativní medicína.</i>	6
<i>z toho</i>	ambulance paliativní medicíny	4 týdny
	poskytovatel mobilní paliativní péče („domácí“ hospic)	4 týdny
	oddělení paliativní medicíny v nemocnici nebo samostatný lůžkový hospic	4 týdny
	konziliární pracoviště paliativní medicíny v rámci jiného lůžkového zdravotnického zařízení	4 týdny

*Praxe probíhá na akreditovaných pracovištích pro nástavbový obor paliativní medicína nebo pro obor anesteziologie a intenzivní medicína nebo dětské lékařství nebo pediatrie nebo endokrinologie a diabetologie nebo gastroenterologie nebo geriatrie nebo gynekologie a porodnictví nebo hematologie a transfuzní lékařství nebo chirurgie nebo infekční lékařství nebo kardiochirurgie, kardiologie nebo klinická onkologie nebo nefrologie nebo neurochirurgie nebo neurologie nebo otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku nebo pneumologie a ftyzeologie nebo praktické lékařství pro děti a dorost nebo psychiatrie nebo radiační onkologie nebo revmatologie nebo urologie nebo vnitřní lékařství nebo všeobecné praktické lékařství nebo urgentní medicína, která disponují náležitým personálním a přístrojovým vybavením a zázemím pro školence. Výcvik probíhá pod odborným dohledem školitele a s konzultací garanta specializačního vzdělávání min. 1x/měsíc.

Pokud povinná odborná praxe není absolvována v akreditovaném zařízení, které poskytuje zdravotní služby ve výše uvedeném nástavbovém oboru a oborů specializačního vzdělávání, probíhá praxe výhradně v akreditovaném zařízení nástavbového oboru paliativní medicína.

**Platí pro lékaře se specializovanou způsobilostí ve všech výše uvedených oborech kromě oboru praktické lékařství pro děti a dorost nebo dětské lékařství nebo pediatrie.

***Platí pro lékaře se specializovanou způsobilostí v oboru praktické lékařství pro děti a dorost nebo dětské lékařství nebo pediatrie.

Část II.

2.2 Teoretická část vzdělávacího programu

a) účast na vzdělávacích aktivitách – povinná

Kurzy, seminář	Počet dní
kurz Etické a právní aspekty paliativní a hospicové péče	1
kurz Sociální a spirituální aspekty paliativní a hospicové péče	1
kurz Psychologie v paliativní a hospicové péči	3

kurz Komunikace v paliativní a hospicové péči	3
kurz Management bolesti a ostatních symptomů	3
Multidisciplinární kazuistický seminář	2

b) účast na vzdělávacích aktivitách je povinná v tomto rozsahu:

b1) všechny níže uvedené kurzy pro lékaře, kteří byli zařazení do nástavbového oboru bez absolvování níže uvedených kurzů,

b2) kurzy Lékařská první pomoc a Základy zdravotnické legislativy, etiky a komunikace a Radiační ochrana pro lékaře, kterým uplynulo od absolvování těchto kurzů více než 5 let

b3) a kurz Prevence škodlivého užívání návykových látek (NL) a léčba závislostí pro lékaře, kterým uplynulo od absolvování tohoto kurzu více než 10 let

Kurzy	Počet hodin
kurz Lékařská první pomoc	20
kurz Základy zdravotnické legislativy, etiky a komunikace	12
kurz Prevence škodlivého užívání návykových látek (NL) a léčba závislostí	4
kurz Radiační ochrana	4

Pokud školeneц absolvoval kurzy dle části II. b) v rámci specializačního vzdělávání a neuplynula platnost těchto kurzů, neabsolvuje je v rámci nástavbového oboru.

c) účast na vzdělávacích aktivitách – doporučená

Aktivity	Počet dní
Základy ultrazvukové diagnostiky	2
Další kurzy, vědecké a vzdělávací akce domácí i zahraniční garantované Českou společností paliativní medicíny ČLS JEP nebo Českou společností hospicové péče ČLS JEP nebo Lékařskými fakultami nebo Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví nebo Českou lékařskou komorou nebo akreditovanými zařízeními v oboru Paliativní medicína.	

3 Rozsah požadovaných teoretických znalostí a praktických dovedností, seznam požadovaných výkonů

Teoretické znalosti

Somatické aspekty paliativní medicíny	<ul style="list-style-type: none"> • Patofyziologie, klinický obraz a typický průběh chronických život ohrožujících onemocnění. • Možnosti a limity kauzální léčby u nejčastějších chronických a život ohrožujících chorob. • Patofyziologie, diferenciální diagnostika a klinika symptomů provázejících progresivní život ohrožující nemoci a jejich tlumení. • Symptomy terminální fáze nemoci (umírání) a jejich tlumení. • Farmakologie aplikovaná v paliativní medicíně. • Možnosti rehabilitace u pokročilých onemocnění.
Psychosociální aspekty paliativní medicíny	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikace psychických a sociálních potřeb nemocného. • Vliv nemoci na rodinnou, sociální a pracovní situaci nemocného. • Zásady komunikace s blízkými/rodinou pacienta. • Zásady komunikace ve specifických klinických situacích: sdělování nepříznivých zpráv, diskuse o cílech léčby, o umírání, limitaci péče, řešení konfliktů v komunikaci o rozsahu a cílech léčby. • Typy psychických reakcí na závažné onemocnění; zásady krizové intervence; zásady podpůrné psychoterapie. • Možné reakce na ztrátu blízké osoby a možné průběhy fáze truchlení. • Zásady komunikace v rámci multidisciplinárního týmu; komunikace s lékaři jiných oborů. • Duchovní aspekty života se závažným onemocněním, možnosti duchovní podpory a péče, prožívání závažného onemocnění a umírání v kontextu nejčastějších náboženských tradic. • Základy lékařské etiky, zásady etického rozhodování a možnosti řešení etických dilemat. • Plán paliativní péče a jeho realizace; zohlednění individuálních hodnot, cílů a preferencí pacienta při tvorbě léčebného plánu. • Možnosti a limity paliativní péče v různých prostředích zdravotního a sociálního systému. • Dříve vyslovené přání a ostatní formy zástupného rozhodování. • Právní aspekty rozhodování o rozsahu péče u pacientů s pokročilým onemocněním. • Výzkum v paliativní medicíně, význam, principy, etické standardy.
Diagnostika a léčba klinických stavů vyžadujících paliativní péči	<ul style="list-style-type: none"> • Nejčastější symptomy a syndromy pokročilých stádií nevyléčitelných nemocí: bolest, dušnost, nevolnost a zvracení, poruchy výživy, zácpa, průjem, poruchy hydratace, otoky, ascites, perikardiální výpotek, respirační syndromy, kožní projevy, lymfedém, urogynekologická problematika, metabolické

	a endokrinní poruchy, krvácivé a trombotické stavy, neurologické poruchy, úzkost, deprese, delirium, poruchy spánku.
--	--

Praktické dovednosti

- a) Komunikační dovednosti: rozhovor s pacientem o hodnotách a preferencích, nepříznivé diagnóze a prognóze, cílech péče, limitaci péče, přechodu na paliativní režim léčby. Podpurná komunikace s pozůstalými po úmrtí pacienta.
- b) Komunikace s lékaři ostatních oborů, koordinace péče a hledání konsenzu při tvorbě a realizaci léčebného plánu.
- c) Vedení multidisciplinárního týmu specializované paliativní péče, facilitace skupinových procesů.
- d) Komplexní management symptomů pokročilých stádií chronických chorob.
- e) Racionální farmakoterapie u specifických skupin pacientů v kontextu individuálního plánu péče.
- f) Léčení nežádoucích účinků léčivých přípravků.
- g) Péče o stomie včetně PEG; zavedení nasogastrické sondy; zavádění močových katétrů; ovládání infuzních pump a dávkovačů; punkce pleurálního výpotku a ascitu; aplikace léčiv a péče o epidurální/spinální katétr, katétr dlohodobých blokad a porty.
- h) Orientace v rehabilitačních postupech, základní znalost fyzikálních léčebných metod.

Minimální počty výkonů a klinických zkušeností v paliativní péči

Výkony	Počet
Vyšetření nemocného a vytvoření plánu komplexní paliativní péče – onkologičtí pacienti.	30
Vyšetření nemocného a vytvoření plánu paliativní péče – neonkologičtí pacienti.	30
Vedení konzultace s pacientem a jeho rodinou (rodinná konference) o cílech léčby a plánu péče.	10
Strukturovaný pohovor s rodinou po pacientově smrti.	30

4 Všeobecné požadavky

Absolvent vzdělávání v nástavbovém oboru:

- má znalosti právních předpisů Evropské unie, předpisů vydávaných Ministerstvem zdravotnictví, Ministerstvem životního prostředí, popř. jinými úřady státní správy ve vztahu k oblasti zdravotnictví,
- osvojí si provozní a administrativní činnosti a management týmové práce, osvojí si základy počítačové techniky jako prostředku pro ukládání a vyhledávání dat, odborných informací a komunikace,

- má základní znalosti posudkového lékařství, lékařské etiky, právních předpisů platných ve zdravotnictví, poskytování zdravotních služeb a ekonomiky ve zdravotnictví.
- Etické, právní a administrativní aspekty chronické bolesti.

5 Potvrzení hodnocení o průběhu vzdělávání v nástavbovém oboru

Vzdělávání probíhá pod vedením přiděleného školitele v akreditovaném zařízení.

a) Průběžné hodnocení školitelem

- školitel pravidelně a průběžně prověřuje teoretické znalosti a praktické dovednosti školence a svá hodnocení zapisuje do průkazu odbornosti v šestiměsíčních intervalech. V závěru vzdělávání školitel zapíše celkové hodnocení školence a doporučí přistoupení k závěrečné zkoušce;
- pokud vzdělávání probíhá v akreditovaném zařízení jiného oboru než nástavbového oboru paliativní medicína, tak vzdělávání v nástavbovém oboru probíhá pod odborným dohledem a s konzultací školitele minimálně 1x / měsíc.

b) Předpoklad přístupu k závěrečné zkoušce

- absolvování požadované praxe potvrzené všemi školiteli se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí, nebo zvláštní specializovanou způsobilostí,
- předložení potvrzení o provedených kompletních výkonech,
- doporučení školitele,
- potvrzení o absolvování kurzů, doporučených vědeckých a vzdělávacích akcí (viz tab. Část II.).

c) Vlastní závěrečná zkouška

- *teoretická část* – 2 odborné otázky,
- *praktická část* – rozbor klinického případu (pacienta): stanovení cíle péče, diagnostický a léčebný plán péče (klinické, etické, komunikační a organizační aspekty).

6 Charakteristika činností, pro které absolvent vzdělávání v nástavbovém oboru získal zvláštní specializovanou způsobilost

Absolvováním nástavbového oboru paliativní medicína lékaři získávají zvláštní specializovanou způsobilost pro vymezené činnosti. Rozsah teoretických znalostí a praktických

dovedností lékaře se zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína (paliatra) a tomu odpovídajících kompetencí vyplývá ze vzdělávacího programu nástavbového oboru paliativní medicína.

Praktické dovednosti lékaře se zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína (paliatra) zahrnují zejména:

- a) schopnost vést multidisciplinární tým specializované paliativní péče, koordinovat multidisciplinární péči o pacienty s komplexními tělesnými, psychickými a komunikačními potřebami,
- b) komplexní paliativní management symptomů a syndromů pokročilého onemocnění (bolest, dušnost, kašel, nevolnost a zvracení, poruchy výživy, zácpa, průjem, poruchy výživy a hydratace, pleurální výpotek, ascites, úzkost, deprese, delirium, poruchy spánku apod.),
- c) zajišťování racionální farmakoterapie u specifických skupin pacientů v kontextu individuálního plánu péče, včetně řešení nežádoucích účinků léčivých přípravků,
- d) péči o stomie (gastrostomie, kolostomie, ileostomie, tracheostomie, nefrostomie, urostomie), zavedení nasogastrické sondy, zavádění močových katétrů, ovládání infuzních pump a dávkovačů, punkci pleurálního výpotku a ascitu, aplikaci léčiv a péči o epidurální/spinální katétr, katétry dlouhodobých blokády a porty,
- e) péči o chronické rány,
- f) orientaci v rehabilitačních postupech, základní znalost fyzikálních léčebných metod,
- g) komunikaci s pacientem o hodnotách a preferencích, nepříznivé diagnóze a prognóze, cílech péče, limitaci péče, základní krizovou intervenci,
- h) podpurnou komunikaci s pozůstalými po úmrtí pacienta,
- i) komunikaci s lékaři ostatních oborů, koordinaci péče, facilitaci komunikace při hledání konsenzu při tvorbě a realizaci léčebného plánu,
- j) etickou reflexi při rozhodování o rozsahu léčby a péče u pacientů se závažným onemocněním.

Lékař se zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína (paliatr) je způsobilý k samostatné činnosti v oblasti paliativní medicíny ve všech typech zdravotnických zařízení jak v ambulantním, tak lůžkovém zařízení nebo ve vlastním sociálním prostředí pacienta.

Lékař se zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína (paliatr) poskytuje přímou péči nebo provádí konziliární činnost pro jiné obory a podílí se na vzdělávání specialistů v oboru paliativní medicína i ostatních zdravotnických pracovníků.

7 Charakteristika akreditovaného zařízení

Vzdělávání v nástavbovém oboru zajišťuje poskytovatel zdravotních služeb nebo jiná právnická nebo fyzická osoba, které ministerstvo udělilo akreditaci (dále jen „akreditované zařízení“). Akreditované zařízení zajišťující výuku školenců musí zajistit školení absolvování vzdělávacího programu. K tomu slouží řádné a plné zapojení školence do práce, a dále umožnění studia a pobytu v jiném akreditovaném zařízení, které může poskytovat část přípravy, která není dostupná ve vlastním akreditovaném zařízení.

Požadavky na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb poskytovatele zdravotních služeb jsou uvedeny ve vyhlášce č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 99/2012 Sb.“) a další požadavky pro potřeby vzdělávání v nástavbovém oboru jsou uvedeny v kapitole 7.1.

Požadavky na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení poskytovatele zdravotních služeb jsou uvedeny ve vyhlášce č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 92/2012 Sb.“) a další požadavky pro potřeby vzdělávání v nástavbovém oboru jsou uvedeny v kapitole 7.1.

Nedílnou součástí žádosti o udělení nebo prodloužení akreditace je vzdělávací plán, který vychází z § 14 odst. 2 písm. c) zákona č. 95/2004 Sb. a dále smlouvy o spolupráci s jiným akreditovaným poskytovatelem zdravotních služeb (pokud akreditované zařízení nezajišťuje náplň vzdělávacího programu samo).

7.1 Akreditované zařízení (AZ)

<p>Personální zabezpečení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školitel má specializovanou způsobilost nebo zvláštní odbornou způsobilost nebo zvláštní specializovanou způsobilost v oboru paliativní medicína a minimálně 3 roky praxe v oboru od získání specializované způsobilosti nebo min. 1 rok praxe od získání zvláštní odborné způsobilosti nebo zvláštní specializované způsobilosti a s minimálním úvazkem 0,5 u daného poskytovatele zdravotních služeb. • Poměr školitel/školenec – 1:3. • Dostupnost dalších zdravotnických a nezdravotnických pracovníků, se kterými školitel pravidelně spolupracuje formou interdisciplinárního řešení jednotlivých pacientů („case management“): <ul style="list-style-type: none"> - všeobecná zdravotní sestra, - sociální pracovník, - klinický psycholog nebo jiný zdravotnický pracovník s psychoterapeutickým výcvikem, - duchovní, nemocniční kaplan nebo pastorační asistent. • Školitel dokládá svou způsobilost při žádosti o akreditaci pracoviště profesním životopisem a přehledem svých odborných a pedagogických aktivit v posledních 5 letech.
<p>Organizační a provozní požadavky</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Péče o pacienty má týmový multioborový charakter. • AZ svým rozsahem činností pokrývá plné spektrum činností a výkonů, které si má školenec v rámci přípravy osvojit.
<p>Věcné a technické vybavení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zařízení disponuje alespoň 2 formami specializované paliativní péče: <ul style="list-style-type: none"> - ambulance paliativní medicíny, - mobilní specializovaná paliativní péče, - nemocniční konziliární tým paliativní péče, - lůžkový hospic/oddělení specializované paliativní péče.

Požadované výkony	<ul style="list-style-type: none"> • Zařízení poskytuje paliativní péči minimálně 200 novým pacientům za kalendářní rok.
--------------------------	---

8 Programy povinných vzdělávacích aktivit a personální zabezpečení a technické a věcné vybavení pro jejich realizaci - charakteristika

8.1 Program kurzu Lékařská první pomoc

Předmět
Náhlá zástava krevního oběhu, incidence, diagnóza, základní a rozšířená neodkladná resuscitace včetně defibrilace (Basic Life Support a Advanced Cardiac Life Support).
Bezvědomí nejasného původu, křeče, synkopa; náhlé cévní mozkové příhody, diagnostické postupy, terapeutické okno, trombolýza systémová, intraarteriální.
Dušnost, hlavní příčiny: respirační etiologie – astma bronchiale, status astmaticus, inhalační trauma atd., kardiovaskulární etiologie – kardiální selhávání, astma cardiale, edém plic, embolie plicnice, zvláštní stavy: tonutí a utonutí, strangulace atd., diagnóza, diferenciální diagnóza., terapeutické postupy, principy umělé plicní ventilace.
Bolesti na hrudi, akutní koronární syndrom, principy a indikace trombolýzy, PTCA (Percutaneous Transluminal Coronary Angioplasty), závažné dysrytmie a terapeutické přístupy.
Traumatologie – těžké úrazy, úraz hlavy, páteře, hrudníku, dutiny břišní, končetin, polytrauma, poranění el. proudem, termická poranění, hlavní zásady ATLS (Advanced Trauma Life Support).
Šok, diagnóza, klasifikace, příčiny, terapeutické přístupy.
Hromadné postižení zdraví/osob, základy řešení v přednemocniční a časně nemocniční neodkladné péči (PNP a NNP).
Integrovaný záchranný systém (IZS) a krizová připravenost zdravotnické záchranné služby (ZZS) a zdravotnických zařízení (ZZ).
Zvláštnosti urgentních stavů u dětí.
Extramurální porod, péče o novorozence a matku, gynekologické akutní stavy.
Praktická výuka.
Celkem 20 hodin, nebo e-learning

Znalosti získané v kurzu se ověřují po ukončení testem.

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Lékařská první pomoc

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> • Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí v oboru urgentní medicíny a praxí nejméně 5 let v oboru, nebo se specializovanou způsobilostí v oboru anesteziologie a intenzivní medicína a praxí v oboru nejméně 5 let, popřípadě se specializovanou způsobilostí ve vyučované problematice. • Garant kurzu má specializovanou způsobilost v oboru a nejméně 10 let praxe výkonu povolání lékaře v oboru specializace.

Technické vybavení

- Učebna pro teoretickou výuku.
- Učebna pro praktickou výuku s vybavením: model (dospělý, dětský a novorozenec) umožňující praktický nácvik základní i rozšířené neodkladné resuscitace se simultánním záznamem sledovaných vitálních funkcí, zejména respiračních a oběhových k objektivizaci účinnosti prováděné resuscitace a možností uložení sledovaných dat do PC a závěrečné vyhodnocení.
- Model musí umožnit nácvik:
 - zajištění průchodnosti dýchacích cest pomocí vzduchovodů, Combi-tubusu, laryngeálního tubusu, laryngeální masky, včetně intubační a různými technikami tracheální intubace,
 - umělé plicní ventilace z plic do plic ústy, přes masku, ručním dýchacím přístrojem/transportním ventilátorem,
 - nácvik intubace dětí včetně novorozenců a umělou plicní ventilaci,
 - zajištění průchodnosti dýchacích cest koniopunkcí, minitracheotomií (krikotomií),
 - punkci pneumotoraxu,
 - zajištění vstupu do krevního řečiště – punkci a kanylaci periferní žíly, centrální žíly (subclavia, jugularis interna), vena femoralis a různé techniky intraoseálního přístupu,
 - diagnostiky simulovaných poruch rytmu na kardioskopu a volbu farmakoterapie a elektroimpulzoterapie.
- Počítačová učebna pro závěrečné testování znalostí.

8.2 Program kurzu Základy zdravotnické legislativy, etiky a komunikace

Předmět
Legislativa.
Základní právní předpisy ve zdravotnictví a jejich hierarchie.
Organizace poskytování zdravotních služeb a řízení zdravotnictví.
Rozhodování pacienta (informovaný souhlas, odmítnutí péče).
Poskytování zdravotní péče bez souhlasu, omezovací prostředky.
Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků.
Vedení a nakládání se zdravotnickou dokumentací.
Náležitá odborná úroveň (lege artis).
Stížnosti ve zdravotnictví.
Právní odpovědnost lékaře a poskytovatele zdravotních služeb.
Poskytování zdravotní péče v Evropské unii a přeshraniční zdravotní péče.
Systém veřejného zdravotního pojištění.
Zdravotní služby hrazené ze zdravotního pojištění.
Plátcí zdravotního pojištění, práva a povinnosti pojištěnců.
Systém úhrad zdravotní péče.

Systém sociálního zabezpečení a lékařská posudková služba.
Nemocenské pojištění.
Důchodové pojištění.
Sociální pomoc a sociální služby.
Lékařská etika.
Etické kodexy, etické chování zdravotnických pracovníků.
Základní principy a etické zásady.
Etické problémy současné medicíny.
Komunikace ve zdravotnictví.
Základní principy a specifika.
Komunikace mezi zdravotnickými pracovníky, pacientem a osobami jemu blízkými.
Krizová komunikace.
Celkem 12 hodin, nebo e-learning

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Základy zdravotnické legislativy, etiky a komunikace

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> • Minimálně 2 lektori se znalostí zdravotnického práva a veřejného zdravotnictví, s vysokoškolským vzděláním v oboru právo v magisterském studijním programu na vysoké škole v České republice nebo na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno, a profesní zkušeností v oblasti zdravotnického práva v délce alespoň 5 let. Lektori zdravotnického práva dokládají přehled publikační činnosti za posledních 5 let a pedagogickou činnost. • Součástí lektorského týmu musí být lektori s ukončeným vysokoškolským vzděláním příslušného zaměření a odbornou praxí nejméně 5 let v oblasti přednášeného tématu (etika, komunikace a sociální zabezpečení).
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> • Učebna pro teoretickou výuku.

8.3 Program kurzu Prevence škodlivého užívání návykových látek (dále jen „NL“) a léčba závislosti

Předmět
Škodlivé užívání NL a závislosti na NL v ČR.
Přehled NL zneužívaných v ČR a jejich vlastností.
Zdravotní aspekty škodlivého užívání NL a závislosti na NL.
Problematika škodlivého užívání NL a závislosti na NL ve specifických podmínkách jednotlivých medicínských oborů, možnosti prevence.
Přehled specifických léčebných modalit pro osoby škodlivě užívající NL a závislé.

Právní aspekty související se zneužíváním NL a závislostmi na NL.
Závěr kurzu, shrnutí.
Celkem 4 hodiny, nebo e-learning

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Prevence škodlivého užívání návykových látek a léčba závislostí

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru návykové nemoci a praxí nejméně 5 let v oboru, popřípadě se specializovanou způsobilostí ve vyučované problematice.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku.

8.4 Program kurzu Radiační ochrana

Předmět
Účinky ionizujícího záření na živé systémy, charakter deterministických a stochastických účinků. Riziko nádorových a dědičných onemocnění. Veličiny a jednotky používané pro potřeby radiační ochrany. Koncepce radiační ochrany, základní principy radiační ochrany, legislativní rámec lékařského a nelékařského ozáření.
Radiační zátěž obyvatel z různých zdrojů ionizujícího záření. Specifický charakter lékařského ozáření, radiační ochrana pacientů. Lékařská pomoc fyzickým osobám ozářeným při radiační mimořádné události. Radiologická událost, příčiny a možné následky.
Úloha lékařů indikujících vyšetření nebo léčbu s využitím zdrojů ionizujícího záření – význam indikačních kritérií (Věstník MZ). Výběr optimální zobrazovací metody. Zobrazovací modalita využívající neionizující záření. Informování pacientů.
Úloha aplikujících odborníků a optimalizace radiační ochrany (radiologické standardy, diagnostické referenční úrovně). Ozáření dětí, těhotných a kojících žen (specifika, opatření, zdůvodnění). Velikosti dávek pacientů pro typické radiologické postupy.
Celkem 4 hodiny, nebo e-learning

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Radiační ochrana

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru radiologie a zobrazovací metody, pracovní lékařství, nukleární medicína a radiační onkologie. Radiologičtí fyzici se specializovanou způsobilostí. Další odborníci s absolvovaným magisterským studiem v oboru ve vztahu k vyučovanému tématu.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku.

8.5 Program kurzu Etické a právní aspekty paliativní a hospicové péče

Předmět	Minimální počet hodin
Filozofická východiska paliativní péče.	1
Stručné dějiny a současný stav paliativní a hospicové péče; obecná a specializovaná paliativní péče.	1
Rozhodování o rozsahu zdravotní péče u pacientů v závěru života – etické a právní souvislosti.	1
Formy zástupného rozhodování u pacientů v závěru života – etické a právní souvislosti.	1
Eutanázie-etické a právní souvislosti.	1
Etika a právo v klinické praxi-kazuistiky.	2
Celkem 7 hodin, nebo e-learning	7

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Etické a právní aspekty paliativní a hospicové péče

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

8.6 Program kurzu Sociální a spirituální aspekty paliativní a hospicové péče

Předmět	Minimální počet hodin
Sociální potřeby a sociální souvislosti závažného onemocnění – uvedení do tématu.	1
Přehled možností státní sociální podpory pro pacienty a jejich rodiny v situaci závažného onemocnění a závěru života.	1
Péče o pozůstalé.	1
Spirituální potřeby a spirituální péče – uvedení do tématu.	1
Závažná nemoc a závěr života v pojetí sekulárního humanismu.	1
Závažná nemoc a závěr života v pojetí nejčastějších náboženských tradic.	1
Organizace spirituální péče v ČR, kaplanská služba, role kaplana v týmu.	1
Celkem 7 hodin, nebo e-learning	7

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Sociální a spirituální aspekty paliativní a hospicové péče

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

8.7 Program kurzu Psychologie v paliativní medicíně

Předmět	Minimální počet hodin
Základy komunikace v paliativní péči „Já v komunikaci“ (Za pomoci sebezkušenostních technik a diskuse k tématu lépe pochopit prožívání, psychické pochody a možné důvody, např. problémové komunikace umírajících pacientů a jejich příbuzných).	7
Závažné onemocnění, smrt a ztráta „Já a nevléčitelná nemoc“, „Já a smrt“ (Vlastní zkušenosti s umíráním, smrtí, ztráta v životě, emoce spojené se smrtí – strach, úzkost, panika, jaké používám obrany, fáze vyrovnávání se smrtí podle E. Kubler-Ross, práce s pozůstalými, patologické truchlení).	7
Možnosti a limity, syndrom vyhoření „Já v paliativní péči“ Vlastní potřeby – jejich uvědomění si: <ul style="list-style-type: none"> co je profesionalita, moje motivace k práci v paliativní medicíně, co mě vyčerpává v mojí práci, co mě nabíjí, co je syndrom vyhoření, jak se projevuje, znám jej?, jak se bránit syndromu vyhoření, jaké používám mechanismy, pozitivní ladění, pochvala, nácvik relaxace, co mi pomáhá. 	7
Celkem 21 hodin, nebo e-learning	21

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Psychologie v paliativní medicíně

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

8.8 Program kurzu Komunikace v paliativní medicíně

Předmět	Minimální počet hodin
Komunikační strategie – komunikace jako nástroj péče – psychologie komunikace, moje komunikační dovednosti.	4
Kontakt zdravotník – pacient: nácvik, zpětná vazba, bilance.	2
Komunikace o limitaci léčby v různých prostředích (onkologie, nefrologie, intenzivní medicína) – nácvik, zpětná vazba.	3
Komunikace s pacientem nepřijímajícím diagnózu – nácvik, zpětná vazba, bilance.	2
Komunikace o hospicové péči – nácvik, zpětná vazba, bilance.	1
Komunikace s příbuzným nespokojeným s výsledky péče – nácvik, zpětná vazba, bilance.	3
Komunikace s nemocným s projevy organického psychosyndromu – nácvik, zpětná vazba, bilance.	2
Jak komunikačně vést „rodinnou konferenci“ (setkání paliativního týmu s rodinou a pacientem s cílem nastavení plánu paliativní péče) – nácvik, zpětná vazba.	2
Podpůrná komunikace s umírajícím pacientem – nácvik, zpětná vazba, bilance.	2
Celkem 21 hodin, nebo e-learning	21

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Komunikace v paliativní medicíně

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.
Technické vybavení
<ul style="list-style-type: none"> Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

8.9 Program kurzu Management bolesti a ostatních symptomů

Předmět	Minimální počet hodin
Hodnocení symptomů pokročilého onemocnění (komunikace a dotazníkové nástroje).	1
Paliativní management symptomů metastatického nádorového onemocnění (plicní metastázy, kostní metastázy, jaterní metastázy, mozkové metastázy, maligní výpotky, maligní střevní obstrukce).	3
Nejčastější typy nádorové bolesti a jejich řešení.	1
Nejčastější typy chronické nenádorové bolesti a možnosti jejich řešení.	2
Invazivní metody v léčbě nádorové a nenádorové bolesti.	1
Hematologické aspekty péče o pacienta s pokročilým onemocněním (prevence a léčba TEN, krvácivé poruchy, zásady transfuzní léčby).	1
Praktická farmakologie analgetik, koanalgetik, antiemetik, anxiolytik, antidepressiv a antipsychotik.	2
Paliativní postupy u kardiologických pacientů (pacemakery, ICD, inotropní podpora).	1
Paliativní management symptomů pokročilých fází ALS, RS, morbus Parkinson.	1
Paliativní management symptomů end stage onemocnění ledvin.	1
Digestivní symptomy pokročilého onemocnění (nevolnost, zvracení, singultus, průjem, zácpa).	2
Aplikační cesty u pacientů v paliativní péči (včetně dlouhodobých žilních vstupů, portů, subkutánní podání, intranasální podání, rektální podání).	1
Paliativní management symptomů pokročilých fází plicních onemocnění (CHOPN, cystická fibroza, idioaptická plicní fibroza atd.).	1
Syndrom anorexie-kachexie; výživa a hydratace u pacientů v paliativní péči.	1
Management úzkosti, deprese, deliria a poruch spánku.	1
Symptomy terminální fáze - péče o umírajícího pacienta.	1
Když se léčba symptomů nedaří... Refrakterní symptomy a možnosti jejich řešení (např. paliativní sedace).	1
Celkem 22 hodin, nebo e-learning	22

Personální zabezpečení a technické vybavení kurzu Management bolesti a ostatních symptomů

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.

Technické vybavení

- Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

8.10 Program Multidisciplinární kazuistický seminář

Předmět	Minimální počet hodin
Prezentace kazuistik pacientů s pokročilými onkologickými a neonkologickými onemocněními; <ul style="list-style-type: none"> • multidisciplinární zhodnocení potřeb, hodnot, přání a preferencí pacienta, • stanovení plánu paliativní péče, • komplexní paliativní intervence včetně managementu symptomů, • organizační zajištění péče, • klinické, etické a právní aspekty rozhodování v paliativní péči. 	14
Celkem 14 hodin, nebo e-learning	14

Personální a technické zabezpečení Multidisciplinárního kazuistického semináře**Personální zabezpečení**

- Lektoři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí nebo zvláštní specializovanou způsobilostí v oboru paliativní medicína a léčba bolesti a souvisejících oborů, s pedagogickou zkušeností.

Technické vybavení

- Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením.

9 Doporučená literatura

Doporučená literatura
MACLEOD, Roderick Duncan. <i>Textbook of palliative care</i> . New York, NY: Springer Berlin Heidelberg, 2019. ISBN 978-3-319-77738-2.
CHERNY, Nathan I., FALLON, Marie T., KAASA, Stein, PORTENOY, Russell K. a David C. CURROW. <i>Oxford textbook of palliative medicine 6e</i> . 6. New York: Oxford University Press, 2021. ISBN 978-019-882-1328.
GAWANDE, Atul. <i>Nežijeme věčně: medicína a poslední věci člověka</i> . Přeložil Bronislava BARTOŇOVÁ. Praha: Dokořán, 2016. ISBN 978-80-7363-702-6.
GRÍVA, Martin. <i>Paliativní péče v kardiologii: racionální přístup u pacientů v pokročilé fázi kardiologických onemocnění</i> . Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2018. ISBN 978-80-7553-481-1.
KABELKA, Ladislav. <i>Geriatrická paliativní péče</i> . Praha: Mladá fronta, 2017. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4225-3.
KISSANE, David W. <i>Oxford textbook of communication in oncology and palliative care</i> . Second edition. New York, NY: Oxford University Press, 2017. ISBN 9780198736134.
MARKOVÁ, Alžběta. <i>Hospic do kapsy: příručka pro domácí paliativní týmy</i> . 3. aktualizované vydání. [Praha]: Cesta domů, 2021. ISBN 978-80-88126-77-5.
SLÁMA, Ondřej, KABELKA, Ladislav a Jiří VORLÍČEK. <i>Paliativní medicína pro praxi</i> . 2., nezměn. vyd. Praha: Galén, c2011. ISBN 9788072628490.
SVATOŠOVÁ, Marie. <i>Hospice a umění doprovázet</i> . 7., dopl. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 9788071955801.
VOLANDES, Angelo E. <i>Umění rozhovoru o konci života</i> . Přeložil Lenka KAPSOVÁ. V Praze: Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-88126-03-4.
RADBRUCH, Lukas, PAYNE, Sheila a kol. (EAPC). <i>Standardy a normy hospicové a paliativní péče v Evropě: doporučení Evropské asociace pro paliativní péči</i> . [Praha]: Cesta domů, 2010. ISBN 978-80-904516-1-2.
Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.
Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.
Odborné časopisy
Paliativní medicína, ČSPM
Bolest, Tigis
European Journal of Palliative Care
Journal of Pain and Symptom Management
Palliative Medicine
Supportive Care in Cancer